

Aan de voorzitter en leden van de MICIV

Kenmerk : 01M401188

's-Gravenhage, 22 februari 2001

Betreft: Oplegnotitie bij de documenten betreffende het voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

1. Inleiding

Bijgaand treft u de documenten aan welke behoren bij het voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, namelijk

- a. een aanbiedingsbrief van de minister van BZK;
- b. de Tweede nota van wijziging en
- c. de Nota naar aanleiding van het nader verslag.

Met de nu voorliggende stukken wordt het voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten afgerond en kan, na verkregen instemming van de MICIV en Ministerraad, plenaire behandeling in de Tweede Kamer plaatsvinden.

2. De keuze voor een pro forma MICIV

Bijgaande documenten worden u ter accordering in de vorm van een pro forma-MICIV voorgelegd. Het is mogelijk deze weg te kiezen omdat over de inhoud van de nu voorliggende documenten brede instemming van alle in de MICIV vertegenwoordigde ministeries bestaat. De MICIV-besluiten kunnen vervolgens op 9 maart 2001 worden voorgelegd aan de Ministerraad. Na instemming van de MR zal de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Tweede nota van wijziging en de Nota naar aanleiding van het nader verslag tezamen met de reactie van de regering op de Uitvoerig Gemotiveerde Mening van de Europese Commissie aan de Tweede kamer zenden.

3. De voor te stellen beslispunten

U wordt verzocht om in te stemmen met de volgende beslispunten.

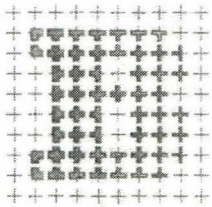
- Beslispunt 1: **De MICIV stemt in met de tweede nota van wijziging en de nota naar aanleiding van het nader verslag.**
- Beslispunt 2: **De MICIV stemt in met het toezenden aan de Kamer van de tekst van de UGM van de Europese commissie inzake de Wiv en het antwoord daarop van de Nederlandse regering.**
- Beslispunt 3: **De MICIV stemt in met ondertekening van de nota naar aanleiding van het nader verslag en van de toelichting op de tweede nota van wijziging door de minister van BZK namens de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, de Minister van Defensie en de Minister van Justitie.**

Indien deze beslispunten aanleiding geven tot opmerkingen kunt u deze tot dinsdag 6 maart 2001, 10.00 uur berichten aan de secretaris van de MICIV [REDACTED].

De coördinator van de inlichtingen- en
veiligheidsdiensten,



drs. W.J. Kuijken



Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties

Aan
Leden van de MICIV

Bijlagen
Twee
Onderwerp
Wiv

Uw kenmerk

Ons kenmerk
1660218/01

Datum
21 februari 2001

Dienstonderdeel

Hierbij doe ik u toekomen de tweede nota van wijziging en de nota naar aanleiding van het nader verslag behorende bij het voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (WIV).

De tweede nota van wijziging bevat naast een aantal technische wijzigingen twee wijzigingen die zijn aangekondigd in het antwoord van de regering op de Uitvoering Gemotiveerde Mening van de Europese Commissie en waarmee u heeft ingestemd in de vergadering van 28 november jl., te weten het schrappen van de 'vitale economische belangen' als zelfstandige taak voor de AIVD (tweede nota van wijziging onderdelen C en E) en het schrappen van artikel 30 dat voorziet in optreden van de diensten zonder dat daarvoor een wettelijke grondslag aanwezig is (tweede nota van wijziging onderdeel J). In het navolgende zullen de belangrijkste andere onderwerpen die in de tweede nota van wijziging en in de nota naar aanleiding van het nader verslag aan de orde komen kort worden toegelicht, in de volgorde waarin ze in deze stukken zijn opgenomen. Daarbij gaat het om:

- het searchen
- de externe verstrekking van gegevens
- de inzageregeling
- het afschaffen van hoger beroep bij de inzageregeling
- de notificatieplicht
- de commissie van toezicht (benoemingsprocedure en beslissingsbevoegdheid)

Tot slot komen aan de orde:

- de ondertekening van deze stukken
- het persbericht erover.

Beslispunten zijn afzonderlijk gemarkeerd.

Het searchen (tweede nota van wijziging onderdeel H, nota aanleiding van het nader verslag paragraaf 3.3.2)

Mede door aanhoudende berichten over het 'Echelon' systeem is de maatschappelijke en politieke belangstelling voor het onderwerp grootschalig afluisteren van moderne telecommunicatiesystemen sterk toegenomen. Recent is over dit onderwerp een notitie aan de Kamer gezonden. Hierin is aangegeven dat voor het intercepteren en selecteren van niet-kabelgebonden telecommunicatie door de diensten een expliciete grondslag en regeling wordt getroffen in het wetsvoorstel WIV. Verwacht mag worden dat dit onderwerp tijdens de verdere parlementaire behandeling van het wetsvoorstel veel aandacht zal krijgen.

Veel kritische vragen in het nader verslag betreffen het bij (eerste) nota van wijziging toegevoegde artikel betreffende het searchen (artikel 25a). Daarbij gaat het om het achterhalen van de aard van telecommunicatie en de afzender via het verkennen van niet-kabelgebonden telecommunicatie met oorsprong of bestemming in andere landen. Het gaat om een ondersteunende werkzaamheid teneinde de bevoegdheid tot de gerichte interceptie (artikel 25) en de ongerichte interceptie met vervolgens een selectie op o.a. trefwoorden (artikel 26) te kunnen uitoefenen. Voor het uitoefenen van deze bevoegdheden is toestemming vereist. Het searchen is niet gericht is op een specifieke persoon of organisatie. Daarom is het binden van de uitoefening van deze bevoegdheid aan een toestemmingsvereiste zinloos. Het searchen is noodzakelijk om te kunnen vaststellen wie welke radiofrequentie gebruikt danwel om te kunnen vaststellen wat voor soort satellietverkeer zich op een bepaald satellietkanaal zich bevindt. Zodra dit is vastgesteld, dient de kennisneming van de telecommunicatie onmiddellijk te worden gestaakt, omdat (m.u.v. het HF-militaire berichtenverkeer) voor het kennisnemen van telecommunicatie anders dan met het oog op identificatie ingevolge het wetsvoorstel altijd toestemming is vereist.

Dit geldt ook voor de bijzondere situatie dat bij het searchen wordt gestuit op berichtenverkeer waarvan het van belang is dat hiervan anders dan ter identificatie wordt kennisgenomen. Deze communicatie mag wel worden opgenomen, maar pas nadat de verantwoordelijke minister hiervoor heeft toestemming gegeven, mag er verder van worden kennisgenomen. In de tweede nota van wijziging is dit laatste verduidelijkt.

De externe verstrekking van gegevens (tweede nota van wijziging onderdeel K, nota aanleiding van het nader verslag paragraaf 3.4 en artikelsgewijs bij artikel 37a)

De fracties van PvdA, CDA, RPF, SGP en GPV vinden, in navolging van de Raad van State, de zogenaamde verstrekkingregeling te ruim. Het gaat hier om de vraag aan welke personen en instanties gegevens mogen worden verstrekt die ter kennis van de diensten zijn gekomen. In het oorspronkelijke voorstel was verstrekking mogelijk aan personen en instanties die betrokken zijn bij de uitvoering van een publieke taak. Deels wordt aan de bezwaren van de genoemde fracties tegemoet gekomen doordat in de tweede nota van wijziging een bepaling is opgenomen dat - met behoud van de verstrekkingmogelijkheid als zodanig - de kring van personen en instanties waaraan verstrekt mag worden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nader gedefinieerd wordt.

De inzageregeling (tweede nota van wijziging onderdelen L, M en N, nota aanleiding van het nader verslag paragraaf 4.1)

Het wetsvoorstel voorziet in een op de diensten toegesneden, specifieke inzageregeling, die zowel betrekking heeft op persoonsgegevens als op andere (bestuurlijke) gegevens. De nieuwe regeling sluit aan bij de inmiddels ruime jurisprudentie over inzageverzoeken aan de BVD. Dit betekent dat derden in geen enkel geval inzage wordt toegestaan in persoonsgegevens van anderen. PvdA, VVD, D66, CDA en GroenLinks - die al in het verslag aangaven een ruimere inzageregeling voor te staan - achten een mogelijkheid tot verstrekking van persoonsgegevens aan derden (variërend van familie van overleden personen tot wetenschappelijk onderzoek) wenselijk. Bij tweede nota van wijziging wordt de mogelijkheid geopend dat echtgenoten, geregistreerde partners, ouders en kinderen kennis kunnen nemen van eventueel bij de diensten aanwezige gegevens van hun overleden echtgenoot, partner, kind of ouder. Een verdere uitbreiding van de inzageregeling tot bijvoorbeeld wetenschappers wordt vooralsnog niet aangewezen geacht. Archiefbescheiden van een dienst zijn immers beschikbaar voor onderzoekers en andere belangstellenden na overbrenging naar een archiefbewaarplaats. Ingevolge artikel 42 van de nieuwe WIV worden de archiefbescheiden van een dienst die ouder zijn dan 20 jaar en waarvan is vastgesteld dat daaraan geen beperkingen aan de openbaarheid dienen te worden gesteld met het oog op het belang van de staat of diens bondgenoten, overgebracht naar een archiefbewaarplaats.

Het afschaffen van hoger beroep bij de inzageregeling (nota naar aanleiding van het nader verslag paragraaf 4.6)

Bij de eerste nota van wijziging is ter zake van inzageverzoeken het beroep in twee instanties (eerst beroep bij de rechtbank, vervolgens hoger beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State) teruggebracht tot één instantie (beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak). Als redenen hiervoor zijn aangegeven het verkorten van de lengte van de procedure en het beter kunnen waarborgen van een zorgvuldige omgang met gerubriceerde gegevens (de rechtbanken krijgen vertrouwelijke inzage in de dossiers).

PvdA, CDA en GroenLinks achten het afschaffen van het hoger beroep een aantasting van de rechtsbescherming van de burger.

In de nota naar aanleiding van het verslag wordt vooralsnog vastgehouden aan een beroep in één instantie. De rechtsbescherming van de burger wordt niet wezenlijk aangetast door de beperking tot één beroepsmogelijkheid. Concentratie bij één instantie verkort niet alleen de duur van de procedure maar versterkt ook de eenheid van rechtspraak en daarmee de rechtszekerheid.

De notificatieplicht (nota naar aanleiding van het nader verslag paragraaf 4.5)

In de eerste nota van wijziging is in het wetsvoorstel de verplichting opgenomen voor de verantwoordelijke ministers om, indien de AIVD of de MIVD heimelijk iemands woning is binnengetroten of iemands recht op vertrouwelijke communicatie heeft beperkt (bijv. iemands telefoon heeft getapt), betrokkene daarvan verslag uit te brengen. Deze zgn. notificatieplicht is een uitvloeisel van de voorstellen tot wijziging van artikel 12 Grondwet (huisrecht) en van artikel 13 Grondwet (recht op vertrouwelijke communicatie). De notificatieregeling houdt in dat de betrokken minister vijf jaar na het binnentreden van de woning c.q. na beëindiging van de interceptie van de vertrouwelijke communicatie onderzoekt of genotificeerd kan

worden en daarna telkens eenmaal per jaar. De notificatie wordt uitgesteld, zolang aan betrokkene de inzage in de gegevens van het desbetreffende onderzoek van de AIVD c.q. MIVD zou moeten worden geweigerd. De notificatie wordt afgesteld, indien notificatie zou leiden tot onthulling van bronnen, operationele methoden of de identiteit van personen die bij de toepassing van de methode behulpzaam zijn geweest, dan wel de betrekking met andere landen en met internationale organisaties ernstig zou schaden.

Reeds enige jaren is een discussie aan de gang of de notificatieplicht dwingend voortvloeit uit het EVRM. Het kabinet heeft zich steeds op het standpunt gesteld dat deze verplichting niet uit het EVRM kan worden afgeleid. Wel kan de verplichting als een geëigende invulling van een aantal eisen uit het EVRM worden gezien.

De fracties van PvdA, CDA, D66, GroenLinks, RPF, SGP en GPV hebben zich in het nader verslag positief over de invoering van een notificatieplicht uitgelaten. Wel vraagt een aantal fracties (VVD, GroenLinks, RPF, SGP en GPV) waarom deze plicht wordt beperkt tot de gevallen waarin heimelijk wordt binnengetroten of vertrouwelijke communicatie wordt afgeluisterd. Heeft de notificatieplicht ook niet betrekking op bijvoorbeeld observatie en de inzet van informanten?

Met nadruk wordt er in de nota naar aanleiding van het verslag op gewezen dat een dergelijke uitbreiding van de notificatieplicht niet voortvloeit uit de jurisprudentie van het Europese Hof voor de rechten van de mens. De Nederlandse grondwetgever heeft een afweging gemaakt en beperkt (conform de huidige wijzigingsvoorstellen) de notificatieplicht tot gevallen waarin sprake is van schending van de in de artikelen 12 en 13 van de Grondwet neergelegde rechten. Deze keuze leidt tot een heldere afbakening tussen situaties waarin wel en waarin niet genotificeerd dient te worden. Uitbreiding van de notificatieplicht zal leiden tot een in de praktijk onhanteerbaar groot aantal notificaties. Zo zou de consequentie van een dergelijke uitbreiding kunnen zijn dat zelfs het opvragen van persoonsgegevens bij de gemeentelijke basisadministratie en het opslaan daarvan naderhand aan de betrokkene moet worden genotificeerd.

De commissie van toezicht (benoemingsprocedure en beslissingsbevoegdheid; nota naar aanleiding van het nader verslag paragraaf 6.3)

Bij de (eerste) nota van wijziging is een aantal wijzigingen aangebracht in de regeling van de commissie van toezicht: grotere betrokkenheid van de Kamer bij benoeming en ontslag van commissieleden, het openen van de mogelijkheid op verzoek van een Kamer een onderzoek te verrichten, de introductie van een openbaar deel van het toezichtsrapport. De fracties die een inbreng hebben geleverd vinden deze wijzigingen een verbetering. Een minderheid, te weten CDA, GroenLinks, RPF, SGP en GPV, blijft echter moeite hebben met onderdelen, waaronder de benoemingsprocedure (aanbeveling van drie personen door de commissie van aanbeveling aan de Kamer, voordracht zonder rangorde van drie personen door de Kamer aan de ministers, benoeming bij KB op voordracht van de ministers). Deze fracties zijn van mening dat de Kamer een rangorde in haar voordracht zou moeten kunnen aanbrengen.

In de nota naar aanleiding van het nader verslag wordt de bestaande benoemingsprocedure verdedigd. Door de Kamer een voordracht zonder rangorde te laten doen, wordt bereikt dat de regering zelf ook nog enige invloed houdt op de

samenstelling van de commissie van toezicht. Dit kan van belang zijn om tot een evenwichtige samenstelling van de commissie te komen voor zover het gaat om expertise e.d.

Een ruime Kamermeerderheid vraagt zich af of het ontbreken van de bevoegdheid tot het nemen van bindende beslissingen door de commissie van toezicht wel in overeenstemming is met artikel 13 EVRM.

In de nota naar aanleiding van het verslag wordt nogmaals gemotiveerd betoogd dat uit de uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens niet volgt dat een commissie van toezicht bindende besluiten dient te kunnen nemen. Bovendien zijn in Nederland in een aantal gevallen besluiten onderworpen aan rechterlijke controle (zoals verzoeken om inzage van dossiers).

Beslispunt 1: De MICIV stemt in met de tweede nota van wijziging en de nota naar aanleiding van het nader verslag

Toezenden UGM van Europese Commissie en antwoord daarop aan Kamer

Op 14 december 2000 is het antwoord van de Nederlandse regering op de Uitvoerig Gemotiveerde Mening (UGM) van de Europese Commissie verzonden. In de nota naar aanleiding van het nader verslag wordt aangekondigd dat de UGM en het antwoord aan de Kamer zullen worden gestuurd. Ik stel voor om deze stukken tezamen met de tweede nota van wijziging en de nota naar aanleiding van het nader verslag aan de Kamer te sturen. Als inderdaad, zoals thans verwacht wordt, de reactie van de Europese Commissie tegen die tijd binnen is of op korte termijn binnenkomt, zal deze ook meegestuurd worden.

Beslispunt 2: De MICIV stemt in met het toezenden aan de Kamer van de tekst van de UGM van de Europese commissie inzake de WIV en het antwoord daarop van de Nederlandse regering.

Ondertekening

In verband met de voortgang van de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel WIV komt het dienstig voor gebruik te maken van de in de Aanwijzingen voor de regelgeving (aanwijzing 209 en 253a) aanbevolen handelswijze met betrekking tot de ondertekening van de nota naar aanleiding van het nader verslag en van de toelichting op de nota van wijziging, te weten ondertekening door de eerstverantwoordelijke minister, i.c. de Minister van BZK, en tot uitdrukking brengen van de medeverantwoordelijkheid van de andere betrokken ministers in de tekst van de nota c.q. de toelichting.

Beslispunt 3 : De MICIV stemt in met ondertekening van de nota naar aanleiding van het nader verslag en van de toelichting op tweede nota van wijziging door de Minister van BZK namens de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, de Minister van Defensie en de Minister van Justitie.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,



K.G. de Vries